

Brussel, 28.10.2019
COM(2019) 548 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN
DE REGIO'S**

**over de uitvoering, resultaten en algehele beoordeling van het Europees Jaar van het
Cultureel Erfgoed 2018**

1. INLEIDING

1.1. Achtergrond: Het Europees cultureel erfgoed als hulpbron voor Europa

De Europese Unie riep 2018 uit tot het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed (hierna “Europees Jaar”).

Het cultureel erfgoed van Europa “[vormt] voor Europa een gedeelde bron van herdenking, begrip, identiteit, dialoog, cohesie en creativiteit”¹. Het omvat “een breed spectrum [...] van rijkdommen die uit het verleden zijn geërfd, in alle vormen en aspecten – materieel, immaterieel en digitaal (van oorsprong digitaal en gedigitaliseerd), waaronder monumenten, opgravingen, landschappen, vaardigheden, gebruiken, kennis en uitingen van menselijke creativiteit, alsmede collecties die worden bewaard en beheerd door openbare en particuliere instellingen zoals musea, bibliotheken en archieven. Cultureel erfgoed omvat ook het cinematografische erfgoed.”².

Als regio is de Europese Unie goed voor meer dan één derde van de locaties op de Werelderfgoedlijst van Unesco³ en een kwart van de vermeldingen op de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid⁴ van Unesco. Tot dusver hebben 38 locaties het Europees erfgoedlabel ontvangen⁵ voor de rol die zij in de Europese geschiedenis hebben gespeeld. Er zijn 33 gecertificeerde Culturele Routes van de Raad van Europa⁶. Via Europeana, het Europese digitale platform voor cultureel erfgoed, zijn 54 miljoen objecten uit 3 700 Europese culturele instellingen toegankelijk. Wat betreft het natuurlijk erfgoed, dat een integraal onderdeel van het cultureel erfgoed vormt, bestrijkt het netwerk van 27 000 beschermde Natura 2000-locaties 18 % van het landoppervlak van de EU en bijna 6 % van haar mariene grondgebied.

Cultureel erfgoed is ook een hulpbron voor Europa. In de EU werken meer dan 300 000 mensen in de culturele-erfgoedsector en 7,8 miljoen banen in de EU houden indirect verband met erfgoed (bijv. tolken en beveiligingspersoneel).

In dit verslag wordt een overzicht gegeven van de uitvoering en resultaten van het Europees Jaar, overeenkomstig artikel 10 van Besluit (EU) 2017/864 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017⁷.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

² Ibid.

³ <http://whc.unesco.org/en/list/?&delisted=1>

⁴ <https://ich.unesco.org/en/lists>

⁵ https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/heritage-label_en

⁶ Raad van Europa, 2017.

⁷ Zie voetnoot 1.

1.2. Doelstellingen van het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed

Bij Besluit (EU) 2017/864 van het Europees Parlement en de Raad over het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed (2018)⁸ werden zowel algemene als specifieke doelen vastgesteld.

Het algehele doel van het Europees Jaar bestond erin mensen aan te sporen het rijke en diverse culturele erfgoed van Europa te delen en te waarderen, bewuster om te gaan met onze gedeelde geschiedenis en waarden en zich meer onderdeel te voelen van een gemeenschappelijke Europese culturele ruimte.

De algemene doelstellingen van het Europees Jaar waren het stimuleren en ondersteunen van de inspanningen van de Unie, de lidstaten en de regionale en lokale autoriteiten, in samenwerking met de culturele-erfgoedsector en het maatschappelijk middenveld in ruime zin, om het cultureel erfgoed van Europa te beschermen, te bewaren, te hergebruiken, te ontwikkelen, te benutten en te propageren, en in het bijzonder:

- bijdragen aan het benadrukken van de spilfunctie die het cultureel erfgoed van Europa heeft in culturele diversiteit en interculturele dialoog;
- de bijdrage van het cultureel erfgoed van Europa aan de samenleving en de economie vergroten, via het directe en indirecte economische potentieel van het Europees Jaar;
- bijdragen aan de bevordering van cultureel erfgoed als belangrijk element in de betrekkingen tussen de Unie en derde landen⁹.

1.3. Eurobarometer-enquête over cultureel erfgoed

Als voorbereiding op het Europees Jaar werd eind 2017 een speciale editie van de Eurobarometer-enquête¹⁰ uitgevoerd. De enquête moest inzicht geven in de opvattingen van Europeanen over cultureel erfgoed.

Blijkens de enquête:

- vinden Europeanen cultureel erfgoed belangrijk voor zichzelf (84 %), alsook voor hun gemeenschap (84 %), hun regio (87 %), hun land (91 %) en de EU als geheel (80 %);
- vinden Europeanen dat de overheid meer middelen zou moeten bestemmen voor cultureel erfgoed (74 %) en dat de overheid, waaronder de EU, het meest zou moeten doen om het cultureel erfgoed te beschermen;

zijn Europeanen trots op hun cultureel erfgoed (82 %) en zijn zij het ermee eens dat cultureel erfgoed de kwaliteit van leven kan verbeteren (71 %) en het gevoel kan vergroten dat men deel uitmaakt van Europa (70 %).

2. UITVOERING VAN HET EUROPEES JAAR

Bij de uitvoering van het Europees Jaar werd een gedecentraliseerde aanpak gevolgd.

2.1. Beheer van het Europees Jaar

Op nationaal niveau werd het Europees Jaar gecoördineerd door “nationale coördinatoren”, die de deelnemende landen vertegenwoordigden: alle 28 lidstaten, alsook 9 geassocieerde landen (Albanië, Bosnië en Herzegovina, Noord-Macedonië, IJsland, Montenegro, Noorwegen, Zwitserland, Georgië en Servië).

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

⁹ Besluit (EU) 2017/864.

¹⁰ https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/special-eurobarometer-europeans-and-cultural-heritage_nl.html

Op Europees niveau was de uitvoering van het Europees Jaar een gezamenlijke inspanning van de Europese Commissie (15 directoraten-generaal), het Europees Parlement, de Raad, het Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité. De Commissie zorgde voor de coördinatie van het Europees Jaar op het niveau van de Unie.

De Commissie werd daarin bijgestaan door een groep van 38 organisaties uit het maatschappelijk middenveld (comité van belanghebbenden), die waren geselecteerd via een open en transparant proces, na een openbare oproep tot deelname. Ook Unesco en de Raad van Europa namen deel.

De Commissie kwam in 2017 en 2018 in totaal zes keer met het comité van belanghebbenden en de nationale coördinatoren bijeen voor het coördineren van het Europees Jaar. Vertegenwoordigers van het Europees Parlement waren daarbij aanwezig als waarnemers.

2.2. Financiële middelen

Het Europees Jaar kreeg voor de jaren 2017 en 2018 een budget van 8 miljoen EUR toegewezen, overeenkomstig Besluit (EU) 2017/864. Een groot deel van dit budget werd gebruikt voor de financiering van een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen voor samenwerkingsprojecten in het kader van het programma Creatief Europa (4,8 miljoen EUR). Daarnaast werden uit dit budget projecten op Europees niveau ondersteund, zoals een project met de Internationale Raad voor Monumenten en Landschappen (ICOMOS) betreffende EU-kwaliteitsnormen voor ingrepen in cultureel erfgoed¹¹; het project WeAre#EuropeForCulture¹²; “The Faro Way”, een gezamenlijk project van de EU en de Raad van Europa¹³; “Empowering Youth for Heritage”, een gezamenlijk project van de EU en Unesco voor het mobiliseren van jongeren¹⁴; alsmede een voorlichtingscampagne en een Eurobarometer-enquête¹⁵ (alles bij elkaar 2,8 miljoen EUR). Met het restant van het budget werd een aantal ondersteunings- en coördinatieactiviteiten gefinancierd.

3. BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN

3.1. Voorlichtingscampagne

Op EU-niveau werd een voorlichtingscampagne georganiseerd. De belangrijkste doelgroepen waren scholieren (10-15 jaar) en jongeren (15-25 jaar).

Het voorlichtingsmateriaal dat aan alle EU-lidstaten in de respectieve landstalen beschikbaar werd gesteld, bevatte onder meer een visuele identiteit en een speciaal voor het Europees Jaar ontworpen logo in alle 24 EU-talen, een slogan (“Ons erfgoed: Waar verleden en toekomst samenkomen”), een website¹⁶, gedrukt en audiovisueel voorlichtingsmateriaal in alle EU-talen, alsook een toolkit voor leerkrachten¹⁷. Daarnaast werd om de twee maanden een nieuwsbrief gepubliceerd, waarmee meer dan 8 000 mensen werden bereikt (met name in Spanje, Italië, België, Griekenland en Frankrijk).

Met de sociale-mediacampagne werden zo'n 18 miljoen mensen bereikt, voor het merendeel jongeren in de leeftijdscategorieën 18-24 en 25-34 jaar (waarbij voor beide categorieën ongeveer 31-35 % van de doelgroep werd bereikt). De hashtag #EuropeForCulture verscheen in 2018 146 000 keer op sociale-mediaplatformen.

¹¹ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

¹² <https://www.photoconsortium.net/we-are-europeforculture/>

¹³ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/the-faro-way>

¹⁴ <https://en.unesco.org/news/new-network-young-cultural-heritage-professionals-emerges-unescoeu-project>

¹⁵ http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2150_88_1_466_ENG

¹⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/european-year-cultural-heritage_nl.html

¹⁷ https://europa.eu/learning-corner/home_nl

Het Europees Jaar kreeg ook veel aandacht in de traditionele gedrukte media (26 544 media-artikelen voor een totaal online lezerspubliek van 5,3 miljoen). De televisiezender ARTE bood naar aanleiding van het Europees Jaar een speciale playlist in vijf talen aan.

3.2. Evenementen en initiatieven op lidstaat- en EU-niveau

In 2018 werden in totaal meer dan 23 000 evenementen georganiseerd, waaraan ruim 12,8 miljoen mensen deelnamen (11,7 miljoen deelnemers aan evenementen die door de lidstaten en belanghebbenden werden georganiseerd en 1,1 miljoen deelnemers aan door EU-instellingen georganiseerde evenementen)¹⁸. Het label van het Europees Jaar werd aan meer dan 13 000 evenementen toegekend (waaronder 2 300 alleen al in Ierland).

Daarnaast voerden geassocieerde (derde) landen meer dan 620 initiatieven en evenementen uit, die ruim 600 000 mensen aantrokken.

De 38 leden van het comité van belanghebbenden, waaronder Unesco en de Raad van Europa, voerden 475 evenementen en initiatieven uit, waaraan bijna 400 000 mensen deelnamen. Een van de toonaangevende initiatieven was de Top van het Europees cultureel erfgoed, die in juni 2018 in Berlijn werd gehouden rond het thema “Gedeeld erfgoed – gedeelde waarden”. De Top culmineerde in “De ‘Berlin Call to Action’ – Cultureel Erfgoed voor de Toekomst van Europa”, een oproep die door meer dan 2 200 burgers en organisaties werd ondertekend¹⁹.

Het Europees Parlement organiseerde een speciale conferentie op hoog niveau en een interparlementaire commissievergadering over Europees cultureel erfgoed. En ook het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Europees Comité van de Regio's organiseerden meerdere speciale evenementen en communicatieactiviteiten.

3.3. Door de EU gefinancierde projecten en tien Europese initiatieven

De Commissie deed een speciale oproep tot het indienen van voorstellen in het kader van het programma Creatief Europa. Van de 77 voorstellen/aanvragen voor transnationale samenwerkingsprojecten die naar aanleiding van die oproep werden ingediend, werden er 29 geselecteerd, waarmee een bedrag van in totaal 4,8 miljoen EUR was gemoeid²⁰.

De reguliere oproep voor samenwerkingsprojecten in het kader van Creatief Europa van 2018 stond eveneens open voor projecten in verband met cultureel erfgoed. De 35 cultureel-erfgoedprojecten die op basis van die oproep werden geselecteerd, kregen in totaal 10,3 miljoen EUR aan subsidies uit hoofde van Creatief Europa, vergeleken met 4,9 miljoen EUR voor 16 projecten in 2016.

Daarnaast hebben acties betreffende cultureel erfgoed ook aanzienlijke financiering onder verscheidene andere EU-programma's ontvangen, zoals voorzien in artikel 8 van Besluit (EU) 2017/864. Het Europees Jaar was een horizontale prioriteit van Erasmus+ 2018, uit hoofde waarvan bijna 92 miljoen EUR werd toegekend aan 965 samenwerkings- en mobiliteitsprojecten waarin cultureel erfgoed aan bod kwam.

Aanvankelijk was voor de periode 2014-2020 naar schatting 6 miljard EUR voor cultureel erfgoed gereserveerd uit hoofde van het Cohesiefonds. Bijgewerkte cijfers over de EFRO-investeringen in cultureel-erfgoedacties zijn te vinden op het online platform voor

¹⁸ Dit zijn schattingen op basis van driemaandelijke monitoringverslagen, die onder meer gegevens van de nationale coördinatoren, van organisaties die lid zijn van het comité van belanghebbenden voor het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed en van EU-instellingen bevatten.

¹⁹ <http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2018/11/Berlin-Call-Action-Dut.pdf>

²⁰ De oproep stond in het teken van de volgende twee thema's: versterking van het gevoel deel uit te maken van een gemeenschappelijke Europese ruimte (12 projecten – 41 % van de totale financiering) en promoten van cultureel erfgoed als bron van inspiratie voor hedendaagse artistieke scheppingen (17 projecten - 59 % van de totale financiering).

cohesiecijfers²¹. In 2018 en 2019 werd in het kader van Horizon 2020 maximaal 100 miljoen EUR aan onderzoeksprojecten in verband met cultureel erfgoed besteed. De EU-financiering van milieumaatregelen via het LIFE-programma, waarbij het zwaartepunt lag op Natura 2000-locaties, speelde eveneens een belangrijke rol in het Europees Jaar, net als programma's betreffende cultureel toerisme^{22 23} en burgerschap, die via het programma Europa voor de burger werden gefinancierd.

In het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn uit hoofde van het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling ook veel initiatieven in verband met landelijk erfgoed ondersteund.

Tot slot is de Commissie in 2018 doorgegaan met het politiek en financieel ondersteunen van Europeana, het pan-Europees cultureel onlineplatform.

Als aanvulling op deze financieringsinspanningen beheerde de Commissie langetermijnprojecten en beleidsinitiatieven rond tien thema's ("tien Europese initiatieven"). Deze werden uitgevoerd in samenwerking met de Raad van Europa, Unesco en andere partner- en belangenorganisaties.

3.4. Transnationale initiatieven

Tijdens het Europees Jaar kwamen talrijke door belanghebbenden en nationale coördinatoren geïnitieerde grensoverschrijdende Europese initiatieven tot ontwikkeling.

Voorbeelden zijn het initiatief #Ode2JoyChallenge²⁴, dat door Europa Nostra werd georganiseerd (25 landen); "Work It Out"²⁵, een initiatief van de European Route of Industrial Heritage, waarbij 3 000 jongeren tegelijkertijd dansten in tien landen verspreid over heel Europa; en het initiatief "De Toorts"²⁶, dat werd gecoördineerd door de Future of Religious Heritage, waarbij persoonlijke herinneringen en verhalen in verband met religieus erfgoed werden verzameld.

Tot slot twee voorbeelden van initiatieven van lidstaten die in heel Europa navolging kregen: "Rendez-vous aux Jardins"²⁷, een initiatief van het Franse ministerie van Cultuur (16 landen), en "Ringing the Bells"²⁸, een initiatief van het Duitse comité voor monumentenzorg (DNK), waarbij op de Internationale Dag van de Vrede, 21 september 2018, in 25 landen 800 kerkklokken tegelijkertijd werden geluid.

3.5. Mondiaal bereik van het Europees Jaar

Het Europees Jaar had een mondiaal bereik. De landen van de Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië en Herzegovina, Noord-Macedonië, Montenegro en Servië), alsook Georgië, IJsland, Noorwegen en Zwitserland, waren bij het Europees Jaar betrokken.

In het kader van het Europees Jaar werd ook over de hele wereld steun verleend voor capaciteitsopbouw in de culturele-erfgoedsector²⁹.

²¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/9gyi-w56p>

²² Programma voor het concurrentievermogen van ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen
https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en

²³ 02 02 77 21 Voorbereidende actie – Transnationaal cultuurgerelateerd Europees toerismeproduct.

²⁴ <https://www.europanostra.org/ode-joy-challenge/>

²⁵ <https://www.erih.net/projects/erih-dance-event-work-it-out/>

²⁶ <https://www.frh-europe.org/projects/frh-torch/more-information/>

²⁷ <https://rendezvousauxjardins.culture.gouv.fr/>

²⁸ <https://sharingheritage.de/en/projects/friede-sei-ih-erst-gelaeute-ringing-the-bells/>

²⁹ Projecten: - ondersteunen van de oprichting van een duurzaam netwerk van erfgoedactoren via de "route cultureel erfgoed EU-Westelijke Balkan";
- opbouwen van capaciteit voor de bestrijding van de illegale handel in en het plunderen en vernietigen van erfgoed in Irak, Libië, Syrië en Jemen in samenwerking met Unesco;

EU-delegaties in de hele wereld hebben met verschillende activiteiten bijgedragen aan het vergroten van de internationale bekendheid van het Europees Jaar.

4. BELEIDSRESULTATEN OP EU-NIVEAU

Naast een reeks evenementen in heel Europa en daarbuiten, heeft het Europees Jaar ook talrijke algemene en beleidsresultaten opgeleverd.

4.1. Inzet voor cultureel erfgoed

Aan het Europees Jaar is een reeks initiatieven ontsproten om zowel jongere als oudere generaties, vakspecialisten en lokale gemeenschappen te betrekken bij cultureel erfgoed en de Europese dimensie ervan. Deze initiatieven hebben onder meer de volgende resultaten opgeleverd:

- Dertig miljoen mensen namen deel aan de 60 000 evenementen in het kader van de speciale editie van de Europese monumentendag, die in het teken stond van het Europees Jaar³⁰.
- Via Europeana werden tal van voorlichtingsactiviteiten uitgevoerd om de digitale toegankelijkheid van erfgoedbronnen te ondersteunen.
- Als onderdeel van de Access City Award 2019³¹ van de Europese Commissie werd een speciale prijs uitgereikt aan de gemeenten Vilborg (Denemarken) en Monteverde (Italië) voor het verbeteren van de toegankelijkheid van erfgoed voor mensen met een beperking.
- Het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek van de Europese Commissie heeft nieuwe hulpmiddelen ontwikkeld om de betrokkenheid van burgers bij cultureel erfgoed te vergroten: het online platform “Story Maps”³² (interactieve en eenvoudig toegankelijke informatie over door de EU geleide initiatieven in Europa op het gebied van cultureel erfgoed) en de webapplicatie “Cultural gems”³³ (voor het delen en vergroten van kennis over culturele trefpunten in Europese steden).
- “Cultureel erfgoed” was in 2018 het centrale thema van eTwinning, de online community voor docenten en scholen in Europa. In september van dat jaar werd het eTwinning-boek “Het culturele erfgoed van Europa door middel van eTwinning”³⁴ gepubliceerd, waarin voorbeelden van projecten en activiteiten worden gegeven. De slotconferentie werd bijgewoond door 600 mensen.
- Er is een toolkit en een online game gepubliceerd, in alle EU-talen, om leerkrachten in alle vakken en disciplines te helpen bij het in de klas halen van cultureel erfgoed³⁵.
- 15 000 jonge Europeanen hebben door het proefproject DiscoverEU het cultureel erfgoed van Europa ontdekt.
- Jongeren hebben via het Europees Solidariteitskorps vrijwilligerswerk gedaan voor erfgoedgerelateerde projecten.

4.2. Duurzaamheid van cultureel erfgoed

De Europese Commissie en partnerorganisaties hebben in 2018 een reeks van acties uitgevoerd voor het integreren van cultureel erfgoed in milieu-, architectuur- en ruimtelijkeordeningsbeleid. Deze acties hebben onder meer de volgende resultaten opgeleverd:

- Verklaring van Leeuwarden³⁶ over de herbestemming van gebouwd erfgoed;

- bijdragen aan het realiseren van essentiële ontwikkelingsdoelstellingen in Iran, Afghanistan en Centraal-Azië via de “Silk Road Heritage Corridors” (financieringssteun van 3,4 miljoen EUR).

<https://en.unesco.org/silkroad/about-silk-road>

³⁰ Brochure met 101 ideeën voor evenementen op de Europese monumentendag 2018 –

https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/101-event-ideas-european-heritage-days_nl.html

³¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=nl&pubId=8208&furtherPubs=yes>

³² <http://eu-commission.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=e3e538d4e4b743c8a6bc7a363fbc2310>

³³ <https://culturalgems.jrc.ec.europa.eu>

³⁴ https://www.etwinning.net/eun-files/eTwinning%20book_NL.pdf

³⁵ https://europa.eu/learning-corner/sites/teachers2/files/files/eych-2018-toolkit-teachers_nl.pdf

- catalogus van beste praktijken bij het gebruik van investeringen uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, waaronder de Interreg-programma's, ten behoeve van betere bescherming, hergebruik, ontwikkeling en promotie van cultureel erfgoed³⁷;
- verslag³⁸ over de connecties tussen erfgoed en het Natura 2000³⁹-netwerk⁴⁰;
- beleidsaanbevelingen⁴¹ voor duurzaam cultuurtoerisme, aangevuld met een nieuwe definitie van duurzaam cultuurtoerisme;
- uitreiking van EDEN-prijs aan 18 Europese topbestemmingen⁴² voor het ontwikkelen van een specifiek toeristisch aanbod dat op het lokale immateriële cultuurbezit is gebaseerd⁴³;
- de “World Heritage Journeys in the EU”, een project waarbij in samenwerking met Unesco 34 iconische en minder bekende werelderfgoedlocaties in 19 Europese landen thematisch met elkaar zijn verbonden⁴⁴;
- 6 transnationale projecten (46 begunstigden) waarbij transnationale toeristische producten die verband houden met Europees cultureel erfgoed werden gepromoot met gebruikmaking van technologieën uit de culturele en creatieve sector⁴⁵;
- Verklaring van Barcelona⁴⁶ voor het duurzamer en concurrerender maken van de sociale en culturele gevolgen van toerisme in Europa.

4.3. Bescherming van cultureel erfgoed

Het Europees Jaar vormde de aanzet tot een grootschalige beweging voor de verbetering van de wijze waarop cultureel erfgoed op Europees niveau wordt beschermd. Initiatieven op dit terrein hebben onder meer de volgende resultaten opgeleverd:

- een handboek over Europese kwaliteitsbeginselen voor door de EU gefinancierde ingrepen die gevolgen kunnen hebben voor cultureel erfgoed, opgesteld in samenwerking met ICOMOS⁴⁷;
- een studie naar de bescherming van cultureel erfgoed tegen natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen – de eerste keer dat strategieën en hulpmiddelen op EU-niveau in kaart zijn gebracht, waarmee is bijgedragen aan de uitvoering van het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering en het pad is geëffend voor betere samenwerking tussen de lidstaten⁴⁸;
- projecten gericht op onderzoek en capaciteitsopbouw ter verbetering van het begrip van rampenrisico's voor cultureel erfgoed⁴⁹ en versterking van preventiemaatregelen;
- een studie naar de illegale handel in cultuurgoederen en het gebruik van beschikbare technologieën voor de bestrijding daarvan, waarmee is bijgedragen aan een beter begrip van deze criminele activiteit en de wijze waarop deze teruggedrongen kan worden⁵⁰;

³⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/news/declaration-adaptive-reuse-built-heritage-adopted_nl.html

³⁷ E-boek “Connecting Cultures, Connected Citizens” –

<http://www.interact-eu.net/library/e-book-connecting-cultures-connected-citizens/pageflip>

³⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/links_natural_cultural_heritage_en.htm

³⁹ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

⁴⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/case_study_natura2000_cultural_heritage.pdf

⁴¹ Aanbevelingen van de Werkgroep open coördinatiemethode voor duurzaam cultuurtoerisme. Zie:

https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/sustainable-cultural-tourism-recommendations_nl.html

⁴² https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_nl#y2017

⁴³ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_nl#y2017

⁴⁴ <https://visitworldheritage.com/en/eu/>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29223?locale=nl>

⁴⁶ Initiatief van NECSTouR in samenwerking met de European Travel Commission, Europa Nostra en het European Cultural Tourism Network en met steun van de Europese Erfgoedalliantie 3.3.

Zie: <http://necstour.eu/news/barcelona-declaration-“better-places-live-better-places-visit”-necstour’s-legacy-2018-european>

⁴⁷ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

⁴⁸ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/8fe9ea60-4cea-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-71040971>

⁴⁹ Overeenkomstig het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering, doel C (raming directe economische schade), https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

- een toolkit die in samenwerking met Unesco is ontwikkeld voor Europese justitie- en politiefunctarissen voor de bestrijding van de illegale handel in cultuurgooederen⁵¹;
- een studie naar de mogelijkheid van het bevorderen van het gebruik van Copernicus, het Europees programma voor aardobservatie, voor de instandhouding, de monitoring en het beheer van cultureel erfgoed⁵²;
- mobilisering van de culturele-erfgoedsector en monumentenzorgorganisaties voor klimaatactie op het evenement Climate Heritage Mobilisation, ter ondersteuning van de Overeenkomst van Parijs. Dit evenement werd in samenwerking met ICOMOS georganiseerd voor de mondiale klimaatactietop van 2018⁵³.

4.4. Innovatie

Het Europees Jaar vormde de opmaat voor grootschalige inspanningen ten behoeve van innovatieve en baanbrekende oplossingen voor de uitdagingen waar de culturele-erfgoedsector voor staat. Initiatieven op dit terrein hebben onder meer de volgende resultaten opgeleverd:

- een “Policy Review” met de titel “Innovation in cultural heritage research”⁵⁴; het resultatenpakket van CORDIS getiteld “Heritage at Risk: EU research and innovation for a more resilient cultural heritage”⁵⁵ en een publicatie getiteld “Innovative solutions for cultural heritage”⁵⁶;
- een handboek met goede praktijken voor culturele en onderwijsinstellingen met de titel “Fostering cooperation in the European Union on skills, training and knowledge transfer in cultural heritage professions”⁵⁷;
- een nieuwe editie van de Monitor van culturele en creatieve steden⁵⁸, een benchmarking-instrument voor het monitoren van de prestaties van “culturele en creatieve steden” in Europa;
- een gezamenlijk proefproject van de EU en de Raad van Europa met de naam “STEPS”⁵⁹, waarbij onderzoek is gedaan naar levensvatbare modellen voor participatief beheer;
- een gezamenlijk project van de EU en de Raad van Europa met de naam “The Faro Way”, gericht op het vergroten van de deelname aan culturele-erfgoedactiviteiten⁶⁰;
- het verslag van de EU-deskundigengroep voor participatief beheer van cultureel erfgoed⁶¹.

5. FOLLOW UP – HET EUROPEES ACTIEKADER VOOR CULTUREEL ERFGOED

Teneinde de beleidseffecten van het Europees Jaar op de lange termijn te waarborgen, heeft de Europese Commissie op 5 december 2018 een Europees Actiekader voor cultureel erfgoed (SWD (2018) 491)⁶² gepubliceerd. In dat Actiekader wordt een gemeenschappelijke koers beschreven voor erfgoedgerelateerde activiteiten op Europees niveau en in het bijzonder voor EU-beleid en -programma's op dit terrein.

⁵⁰ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/d79a105a-a6aa-11e9-9d01-01aa75ed71a1>

⁵¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266098>

⁵² <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/220f385f-76bd-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵³ <https://www.globalclimateactions Summit.org/events/cultural-heritage-network-2/>

⁵⁴ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/1dd62bd1-2216-11e8-ac73-01aa75ed71a1>

⁵⁵ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/1dcbe60b-79ba-11e8-ac6a-01aa75ed71a1>

⁵⁶ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/2a7477b0-e988-11e8-b690-01aa75ed71a1>

⁵⁷ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/e38e8bb3-867b-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵⁸ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

⁵⁹ <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/cultural-heritage-and-diversity>

⁶⁰ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/-/new-joint-project-the-faro-way-enhanced-participation-in-cultural-heritage->

⁶¹ <https://publications.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/b8837a15-437c-11e8-a9f4-01aa75ed71a1>

⁶² <https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/library/documents/staff-working-document-european-agenda-culture-2018.pdf>

Het Actiekader is georganiseerd rond 4 beginselen, 5 pijlers en 65 acties.

De vier beginselen van het Europees Actiekader voor cultureel erfgoed zijn een mensgerichte aanpak, integratie in verschillende beleidslijnen van de EU, empirisch onderbouwde beleidsvorming en samenwerking tussen belanghebbenden.

De vijf actieterreinen zijn:

- cultureel erfgoed voor een inclusief Europa: deelname en toegang voor iedereen;
- cultureel erfgoed voor een duurzaam Europa: slimme oplossingen voor een hechte en duurzame toekomst;
- cultureel erfgoed voor een veerkrachtig Europa: bedreigd erfgoed beschermen;
- cultureel erfgoed voor een innovatief Europa: kennis en onderzoek mobiliseren;
- cultureel erfgoed voor sterkere mondiale partnerschappen: de internationale samenwerking versterken.

Het Actiekader voorziet ook in de instelling van een deskundigengroep cultureel erfgoed waarin meerdere belanghebbenden zijn vertegenwoordigd⁶³. Deze groep zal fungeren als platform voor raadpleging over en uitwisseling van beste praktijken voor een duurzaam en participatief beleid voor cultureel erfgoed in Europa.

6. ALGEHELE BEOORDELING

Het Europees Jaar is erin geslaagd de Europese dimensie van cultureel erfgoed te versterken.

In een verklaring⁶⁴ die op 16 april 2019 in Boekarest is aangenomen, erkenden de EU-ministers van Cultuur dat het succes van het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed 2018 te danken was aan een passend beheerkader waarbij meerdere belanghebbenden waren betrokken, een duidelijk centraal thema, de betrokkenheid van verschillende delen van onze samenlevingen en grensoverschrijdende samenwerking⁶⁵.

De ministers toonden zich tevreden met het Europees actiekader voor cultureel erfgoed en spraken hun steun uit voor verder EU-optreden op dit terrein volgens de in het actiekader uitgestippelde koers.

Het Europees Parlement was erg positief over het Europees Jaar en groot voorstander van aanvullende acties op EU-niveau ten behoeve van erfgoed. Tijdens een bespreking van de resultaten van het Europees Jaar in de Commissie cultuur en onderwijs erkenden de leden dat dit initiatief een van de grootste successen van deze Europese Commissie is geweest, zowel wat betreft de politieke initiatieven als de uitvoering. Zij prezen het model van geïntegreerd beheer en de samenwerkingsgeest tussen de verschillende belanghebbenden en riepen op tot ambitieuze vervolgacties⁶⁶.

7. CONCLUSIE

Het Europees Jaar heeft een positief effect gehad op de perceptie van Europees cultureel erfgoed als krachtige hulpbron voor Europa. Door het cultureel erfgoed van Europa een prominente plek te geven in de Europese en nationale agenda's en actoren breed te mobiliseren, heeft het Europees Jaar bijgedragen aan de interculturele dialoog over wat ons in Europa bindt.

Op basis van de resultaten van het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed en rekening houdend met de in het Europees actiekader opgenomen beginselen, zal de Commissie samen met de lidstaten en belanghebbenden op het gebied van cultureel erfgoed doorgaan met het realiseren van een visie op langere termijn voor het beheer, de bescherming en de ontwikkeling van het culturele erfgoed van Europa.

⁶³ https://ec.europa.eu/culture/news/call-applications-cultural-heritage-forum_en

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

⁶⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

⁶⁶ Vergadering van de Commissie cultuur en onderwijs van 2 april 2019, <https://europarl.europa.eu/eplive/nl/committees/video?event=20190402-0900-COMMITTEE-CULT>